Участие на ИА ГИТ в световния конгрес по безопасност и здраве при работа – 2014 г.

11.08.14 | „ЗДРАВОСЛОВНИ РАБОТНИ МЕСТА – УПРАВЛЯВАЙ СТРЕСА!": КАМПАНИЯ НА ЕВРОПЕЙСКАТА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА (EU-OSHA) ЗА 2014—2015 Г.

ПСИХОСОЦИАЛНИ ФАКТОРИ ПРИ КОНТРОЛНА ДЕЙНОСТ. ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

(резюме от презентация на конгреса)

инж. Р. Михайлова

д-р П. Георева

Ключови думи: психосоциални фактори; професионален стрес; ранни прояви; когнитивни функции; поведение; емоции; соматични оплаквания; изисквания на задачата, организационни фактори; фактори на работната среда; инспектори по труда

Въведение

ПСФ са водещи сред новите рискове и съвременните предизвикателства при осигуряването на безопасността и здравето на работещите. Инспекторите по труда , работят в среда с изразен натиск от високи обществени очаквания за резултатите от дейността им. Поради високото психично напрежение професията „инспектор по труда" е една от най-рисковите за възникване на стрес при работа от въздействието на ПСФ.

Цел

Целта на настоящото проучване е да се идентифицират водещите ПСФ при контролна дейност, да се ранжират по значимост, да се изследва тяхното субективно възприятие (перцепция) за последствията от психично напрежение при работа върху когнитивните функции, емоционалните реакции, поведенческите прояви и здравните (соматични) оплаквания на служителите.

Контингент и методи

Изследването е изчерпателно трансверзално, проведено сред 545 служители - мъже и жени на възраст от 24 до 66 години, инспектори по труда, асистент-инспектори и ръководен персонал на ИА „ГИТ" чрез пряка групова анкета.

Използван е разработен за целта въпросник с 80 въпроса/твърдения, групирани, както следва:

- група въпроси за идентифициране на ПСФ при работа съгласно БДС EN ISO 10075-1: „изисквания на задачата" (характер и съдържание на трудовата дейност); „физическа среда", „социални и организационни фактори";
- група въпроси за субективна оценка на влиянието на психичното натоварване при работа, разпределени в четирите направления на прояви на професионалния стрес: промени в когнитивните функции, поведението, емоциите и соматичните оплаквания.

Въпросникът е изготвен въз основа на резултатите от предходни изследвания във връзка с оценката на риска, ергономия на работното място и перцепция на стреса при работа. Отговорите са градирани в четиристепенна скала от „никога" до „постоянно".

При статистическата обработка на резултатите е използван софтуерния пакет SPSS – версия 17, с включените в него параметрични методи: вариационен, алтернативен, дисперсионен (One-way ANOVA) и корелационен анализи; еднофакторна и многофакторна логистична регресия и непараметрични методи.

За ниво на значимост на нулевата хипотеза беше прието P<0.05.

Резултати

За идентифициране на рисковите групи всички резултати в проучването са интерпретирани по групи, разпределени по пол, възраст и трудов стаж в ГИТ.

Чрез еднофакторен и многофакторен анализ идентифицирахме статистически значимите психосоциални фактори, обуславящи психично натоварване при държавни служители с контролни функции.

Ранжирани по значимост по групи те са: ПСФ от групата „Изисквания на задачата" (ИЗ), следвани от ПСФ от групата „Организационни фактори" (ОФ) и ПСФ от групата „Физически условия" (ФРС).

По-важните източници на психично натоварване от отделните групи са:

- от групата ИЗ: „необходимост от висока концентрация при работа", „работа в дефицит от време", „емоционално натоварване при контакти с работодатели и техните представители" и др.;
- от групата ОФ: „недостатъчна информираност за събитията в Инспекцията", „фаворизиране" на колеги и др.;
- от групата ФРС: „не ергономична работна поза при работа с лаптоп", „ възникващи опасни ситуации при проверки" и др.

Изследвахме връзката между психичното натоварване, психичното напрежение и ефектите от него (позитивни - стимулиращи и краткосрочни /обратими/ отрицателни ефекти). Чрез корелационен анализ установихме връзка между водещите ПСФ при работа и оценката на служителите за влиянието им върху когнитивните функции, емоционалните реакции, поведенческите промени и здравните оплаквания.

Оценката на служителите за въздействието на ПСФ от различните групи (ФРС, ИЗ и ОФ), е както следва: най-силно изразено е влиянието на ИЗ (значително за когнитивни, емоционални и поведенчески прояви и умерено по отношение на здравните оплаквания); умерено на ОФ и слабо на ФРС.

Градирани по сила на въздействие:

- **изискванията на задачата** влияят **най-силно върху когнитивните функции**. След тях се нареждат последователно емоционалните реакции, поведенческите промени и здравните оплаквания.
- **организационните фактори** влияят **най-силно върху емоционалните реакции**, следвано от промени в поведението, когнитивните функции и здравните оплаквания.
- физическите условия /**факторите на работната среда/** влияят **най-значимо върху здравето** (соматичните оплаквания), следвано от промени в когнитивните функции, емоционалните реакции и поведенческите прояви.

Изследвахме как въздействието на водещите ПСФ от групата *„изисквания на задачата"* се оценява от инспекторите в различните възрастови групи и групите по трудов стаж.

Установихме статистически значима разлика между оценките на младите хора до 30 г. спрямо останалите възрастови групи по отношение на характера и съдържанието на трудовата задача, което се дължи на факта, че на младите хора се поставят предимно задачи, свързани с подготовката на проверките, преглед на

предходни протоколи и предписания и др., а не сложните казуси при контролната дейност.

Според стажа в ИА ГИТ **най-много отговори „често" и „постоянно", свидетелстващи за напрежение на труда, дават** служителите със стаж в инспекцията **от 11 до 20 г**., следвани от тези със стаж – **от 6 до 10 г**.

Средната стойност на **въздействието на ИЗ** нараства с възрастта, като най-силно изразено е влиянието върху **служителите от възрастовата група 51 до 60 г**., следвани от служителите от възрастова група **от 41 до 50 г.**

Служителите на възраст от 51 до 60 години дават най-негативните оценки за въздействието на водещите ПСФ от групата ИЗ върху когнитивни функции, емоционални реакции, поведенчески промени и соматичните оплаквания. Вероятно това се дължи на техния продължителен стаж, натрупания опит, ежедневната натовареност, както и отговорността им като ръководители на екипи при комплексни проверки.

Това са **рисковите групи**, поради което превантивните мерки за намаляване на стреса и напрежението от ПСФ при работа, трябва да бъдат насочени предимно към тях – както на ниво организационни мерки, така и на индивидуално ниво - за начин на живот, контрол на вредни навици, системен здравен мониторинг с по-висока честота и разширен пакет на профилактични прегледи, оценка на коронарен риск и др.

Заключение

ПСФ при контролна дейност – източници на психично натоварване при работа, ранжирани по сила на въздействие се подреждат така: ПСФ от групата „Изисквания на задачата" , следвани от ПСФ от групата „Организационни фактори" и ПСФ от групата „Физически условия". По-важните източници на психично натоварване от отделните групи са: „необходимост от висока концентрация при работа", „работа в дефицит от време", „емоционално натоварване при контакти с работодатели и техните представители", „недостатъчна информираност за събитията в Инспекцията", „фаворизиране на колеги", „не ергономична работна поза при работа с лаптоп", „възникващи опасни ситуации при проверки". Изследвана е веригата „психично натоварване –психично напрежение – последици" с оценка на предизвиканите от ПСФ промени в когнитивните функции, емоционалните реакции, поведенческите прояви и соматичните оплаквания. Установено е, че **изискванията на задачата** влияят **най-силно върху когнитивните функции; организационните фактори** влияят **най-силно върху емоционалните реакции;** физическите условия /**факторите на работната среда/** влияят **най-значимо върху здравето** (соматичните оплаквания). На базата на анализ на резултатите по пол, възраст и трудов стаж в ГИТ са установени полово, възрастово и стажово зависими различия. Идентифицирани са рисковите групи и е разработена Профилактична програма за контрол на свързаните с труда ПСФ.